

ČESKÝ
HYDROMETEOROLOGICKÝ
ÚSTAV

Extrémní denní amplitudy teploty vzduchu na Šumavě v zimním období (1986 – 2018)

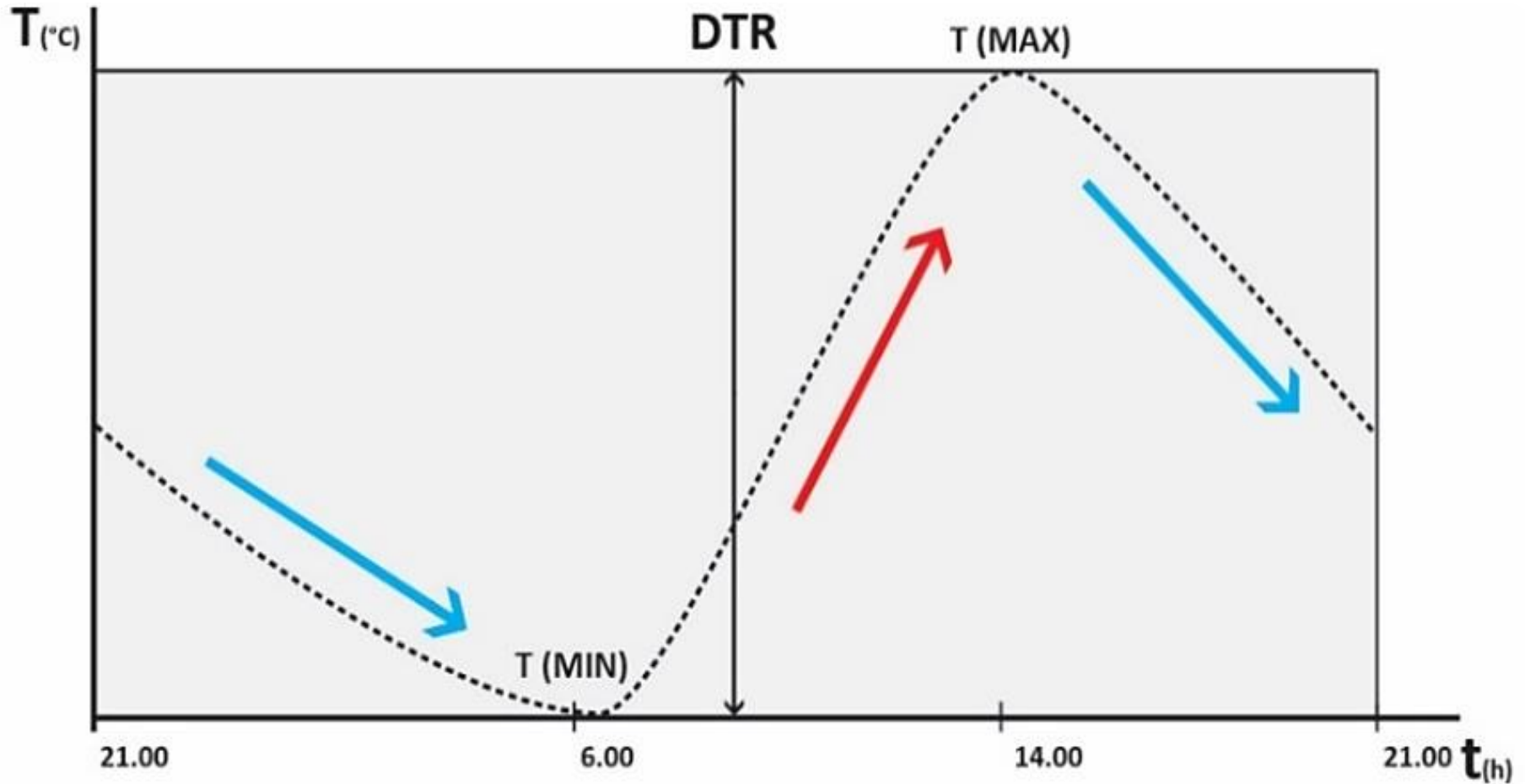
Mgr. Daniel Maňhal

*Regionální předpovědní pracoviště
České Budějovice*

Úvod

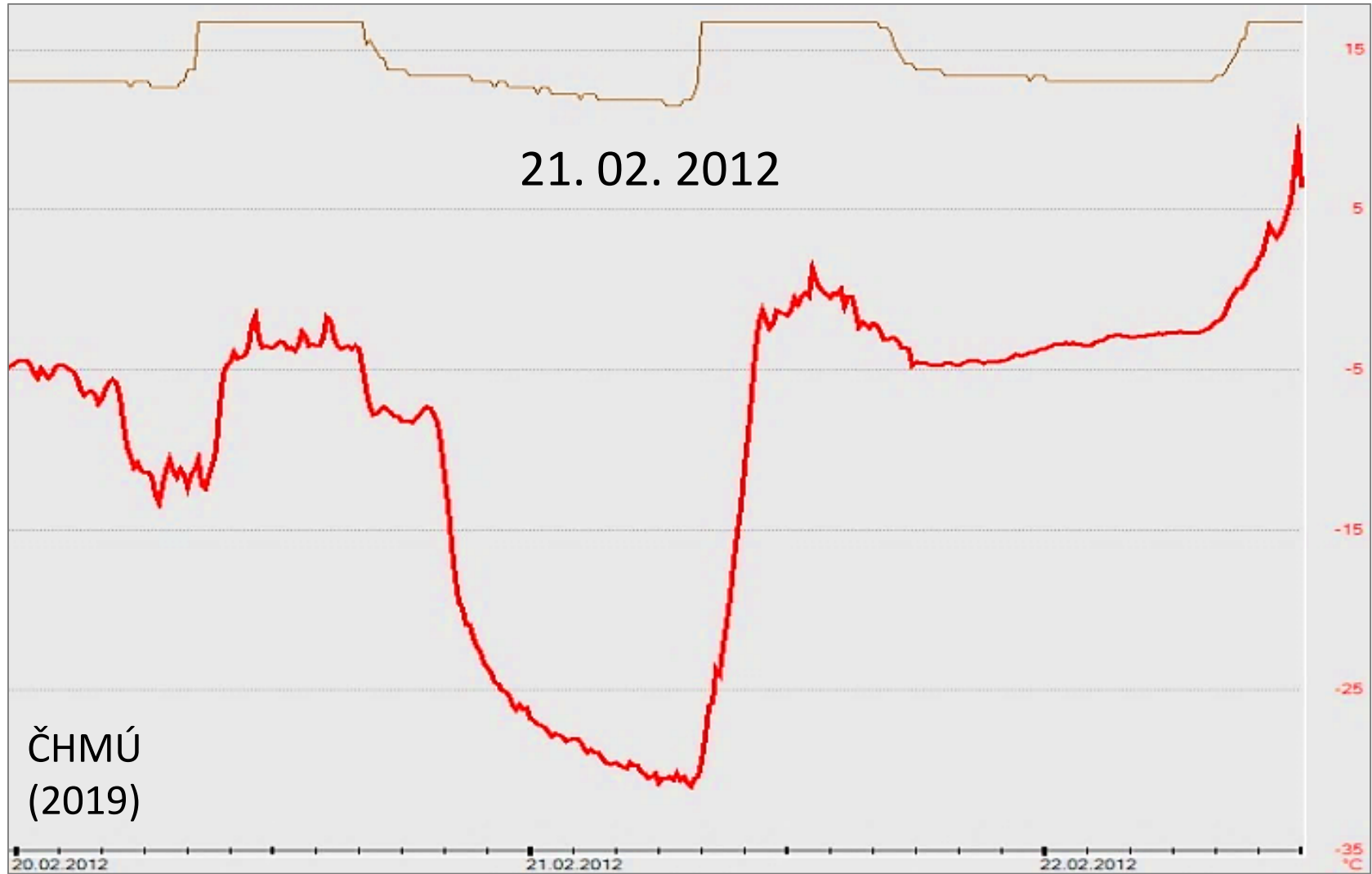
- Oblast Šumavy velice známa svými rekordně nízkými teplotami + vysokou denní amplitudou teplot vzduchu
  - **mrazové kotliny** (oblast Plání – např. Kvilda Perla, Horská Kvilda)
  - **hlubší údolí** (od Horní Vltavice až k Lipnu – např. Lenora, Volary, Vyšší Brod)
- Denní teplotní amplituda (**DTR** – *daily temperature range*)
  - **rozdíl mezi max. a min. teplotou vzduchu** za jeden den (od 21:00 do 21:00 h)
- Definice extrémně vysokých případů DTR
tj. (**95 percentil nejvyšších hodnot**)
  - „rozšířené“ zimní období (**DJFM**) v období **1986 až 2018**

Schéma DTR

Maňhal D.
(2018)

Kvilda Perla

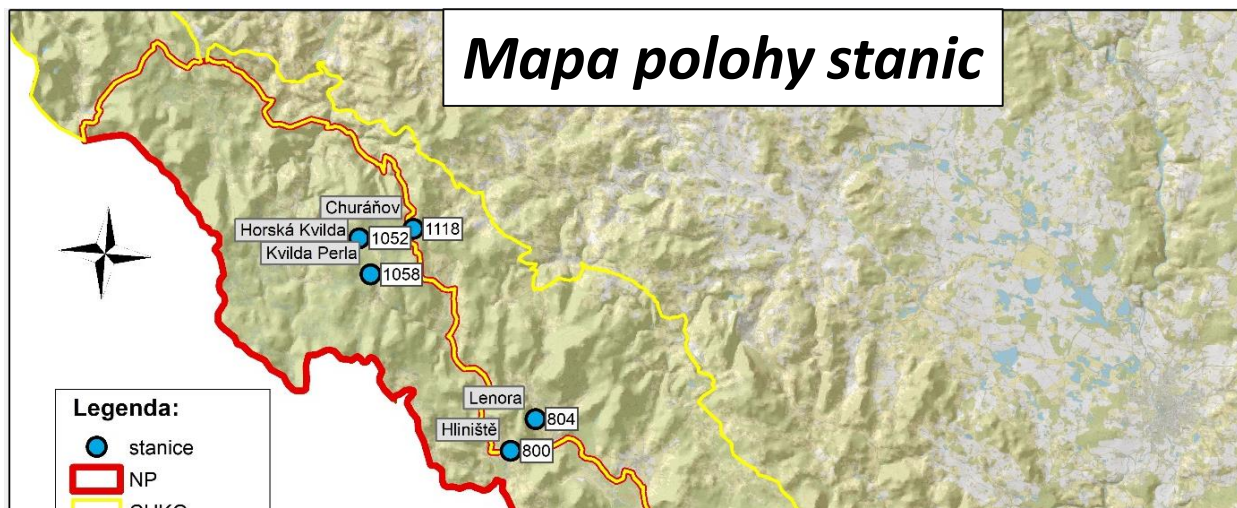
Náplň práce

- Rozložení a nalezení extrémních hodnot v rámci jednotlivých roků.
- Rozložení četnosti měsíců, kdy se nejčastěji vyskytují extr. DTR
- Porovnání a vyhodnocení nejčastější synoptické situace při extrémních DTR s celkovým výskytem synoptických situací za dané období.
- Porovnání extremity stanic s konkávním a konvexním tvarem reliéfu + vliv nadmořské výšky.
- Nalezení a vyhodnocení společných případů, jak v rámci anticyklonálního, tak cyklonálního charakteru počasí.

Použitá data

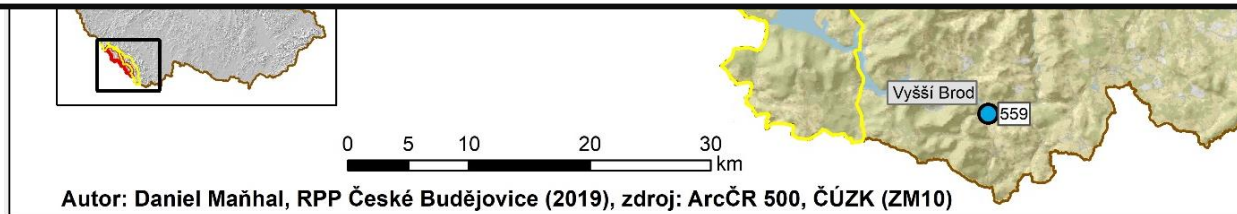
- Denní data z klimatologických (dobrovolných) stanic (**celkem 6**)
- Prvky: **TMAX, TMIN**, doplněno **synoptickou situací**
  - dle Brádkova katalogu povětrnostních situací (28 typů), (ČHMÚ, 2019).

STANICE:

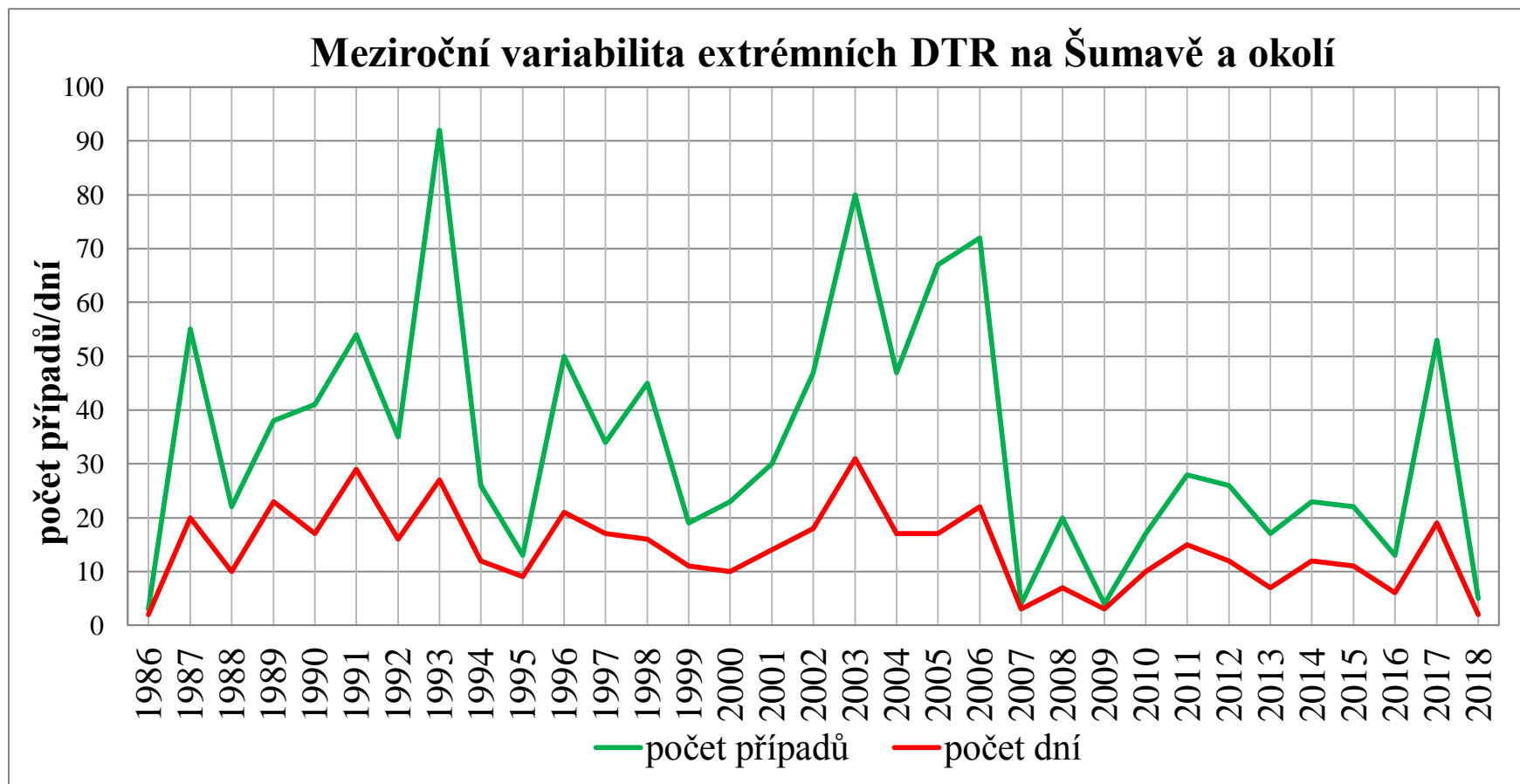
*Kvilda – Perla (1058 m)
Horská Kvilda (1052 m)
Hlaniště (800 m)
Churáňov (1118 m)
Lenora (804 m)
Vyšší Brod (559 m)*

*Otázka: Kdo z Vás si myslí, že na šumavských stanicích byla zaznamenána extr. hodnota **DTR 40 °C a více**?*

Výsledky

Rozložení extrémních DTR v rámci zkoumaného období

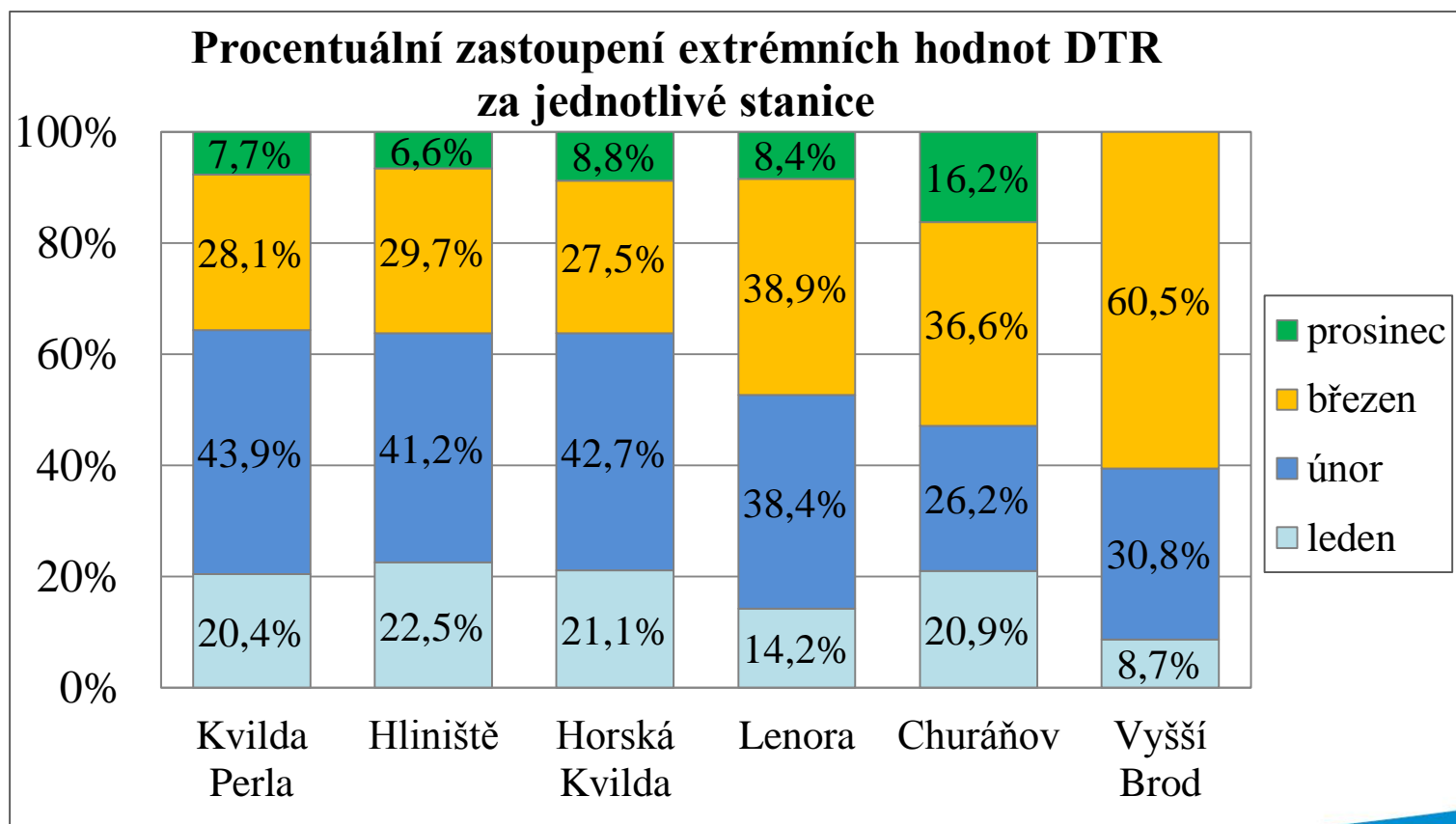

Počet případů — při výskytu extrémních DTR na všech stanicích (6 stanic) v jeden den se uvažuje právě 6 případů

Počet dní — při výskytu extrémních DTR (nejen) na všech stanicích ve stejný den, se uvažuje právě jeden den, (tzv. společné případy pro každý den)

Měsíční zastoupení extrémních DTR

- **rozdíl:** mrazové kotliny x nižší a střední polohy (tj. do 800 m)
- -> u šumavských stanic **převaha měsíce února**, oproti stanicím v nižších polohách, kde dominuje měsíc březen (*viz. Vyšší Brod*)

Četnost synoptických situací

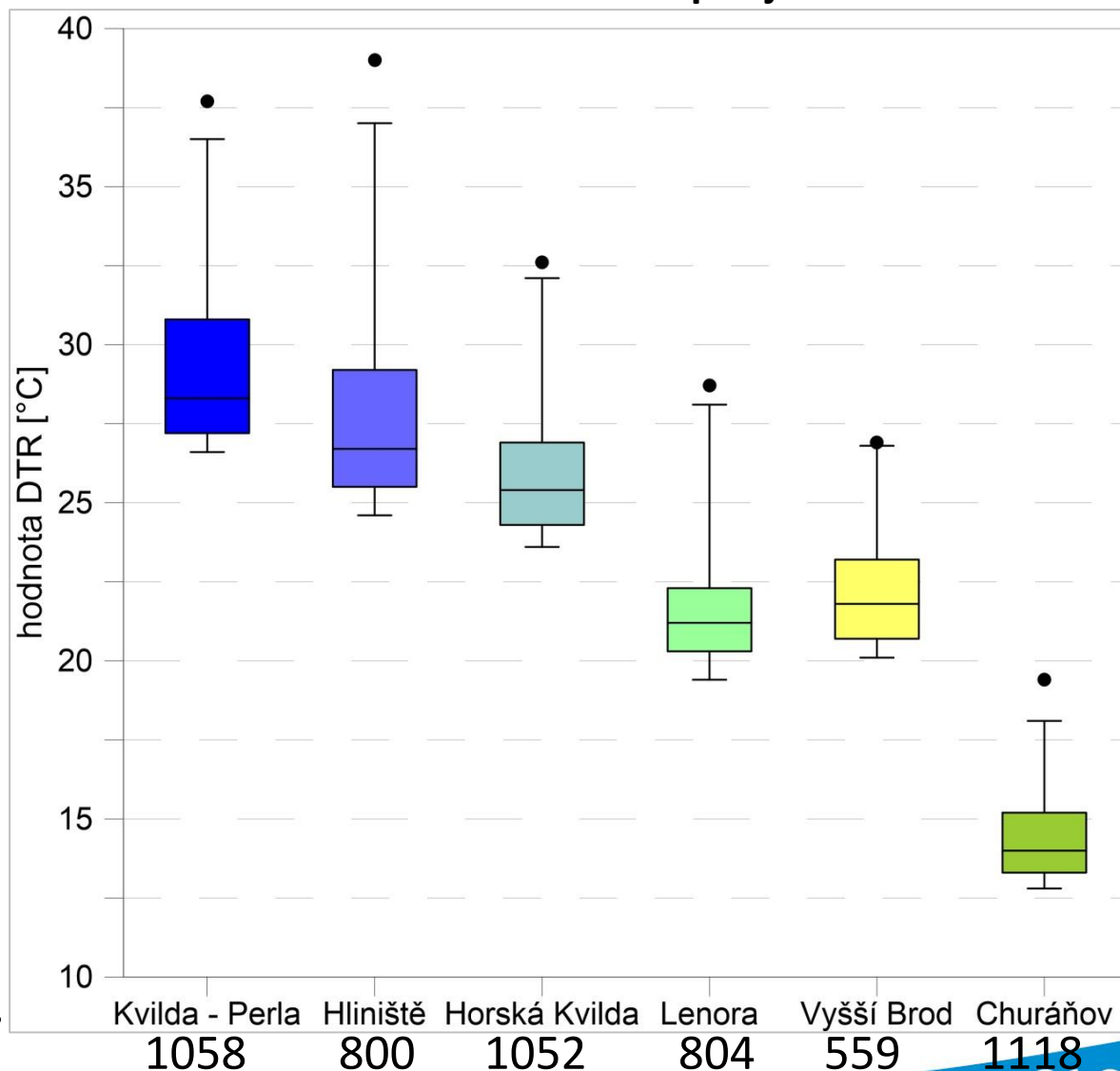
- v extr. případech DTR převažují anticyklonální situace
- v celkovém zastoupení zimního období však převládají cyklonální situace
- **3. nejčastější** je zastoupena sloučená skupina situací „*anticyklóna ve střední E.*“ + „*putující anticyklóna*“
  - velká pravděpodobnost výskytu extrémní DTR hodnoty (přibližně každý 6. den)
- při cyklonální situaci „*brázda nízkého tlaku vzduchu*“ není tak příhodná pro dosažení extrémních hodnot

Synoptická situace	celková četnost (1986 - 2018)	Kvilda - Perla		celkem všechny stanice	
		<i>extr. četnost</i>	<i>ext. výskyt (n-tý den)</i>	<i>extr. četnost</i>	<i>extr. výskyt (n- tý den)</i>
Wc	746	3	249	4,1	277
B, Bp	481	13	37	9,1	60
A,Ap	473	76	6	81,5	6
Ea	177	16	11	11,3	17
SEa	124	17	7	15,0	9
NEa	91	13	7	9,8	11

Extrémní hodnoty DTR stanice

- malý vliv nadmořské výšky v rámci Šumavy
- důležitý **charakter reliéfu** a umístění st.
- Perla x Churáňov
($\leftrightarrow$ 5 km; $\updownarrow$ 60 m)
střední hodnota poloviční
- Hliniště x H. Kvilda
($\leftrightarrow$ 21 km; $\updownarrow$ 250 m)
střední hodnota srovnatel.

Porovnání extrémních hodnot DTR pro jednotlivé stanice

Společné případy za odlišného charakteru počasí

- **jižní anticyklonální situace (Sa)**

- teplé jižní proudění, přízemní inverze, jasno nebo skoro jasno, přítomnost sněhové pokrývky, vítr slabý (méně než 4 m/s) (T850 hPa + 5 °C)
- minima od -13 do -25 °C, přes den poměrně vysoké teploty (až 14 °C).

- **jihozápadní cyklonální situace (SWc₁)**

- přechod výrazné teplé fronty během dne, (T850 hPa z -10 do +4 °C)
- minima kolem -26 °C, maxima až 12 °C

stanice	datum výskytu a situace	DTR	pořadí dle extremity DTR	datum výskytu a situace	DTR	pořadí dle extremity DTR
Kvilda - Perla	26.2.2003 Sa	37,7	1.	25.2.1996 SWc1	33,7	11.
Hliniště		36	4.		39	1.
Horská Kvilda		32,6	1.		27,3	37.
Churáňov		16	25.		16,8	12.
Vyšší Brod		25,2	14.		25,5	10.
Lenora		24,6	17.		25,2	10.

Závěr

- důležité **rozložení tlakových útvarů**
- pro extr. DTR je **vhodnější stabilnější anticyk. počasí**
- **největší podíl měsíc únor (40%) x nejmenší prosinec (7%)**
- víceméně **nezáleží na nadm. výšce,**
-> ale **záleží charakteru reliéfu a samotném umístění stanice**
- velice blízké stanice – velmi odlišné výsledky (**Kvilda x Churáňov**) a naopak
- **3 stanice podobné výsledky (mrazové kotliny) průměrný medián DTR je 27 °C**
- pro srovnání průměrné mediány DTR se v rámci ČR pohybovaly **od 14 do 17 °C, nad 800 m pak mezi 11 a 12 °C.** (viz. DP, 2018)

stanice	datum	TMAX	TMIN	DTR	situace
Kvilda - Perla	26.2.2003	12,2	-25,5	37,7	Sa
Hliniště	25.2.1996	12,5	-26,5	39,0	SWc ₁
Horská Kvilda	26.2.2003	14,5	-18,1	32,6	Sa
Churáňov	12.1.1997	4,6	-14,8	19,4	Ea
Vyšší Brod	8.2.2005	3,5	-23,4	26,9	SEa
Lenora	1.2.1987	0,7	-28,0	28,7	A

Zdroje

- 1) KŘIVANCOVÁ, S., VAVRUŠKA, F. (1997): Základní meteorologické prvky v jednotlivých povětrnostních situacích na území České republiky v období 1961–1990. Národní klimatický program České republiky, sv. 27, Český hydrometeorologický ústav, Praha.
- 2) MAŇHAL, D. (2018) *Extrémní denní amplitudy teploty vzduchu v ČR v letech 1961 -2007*. Praha, 81 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova Praha.
- 3) ARCDATA PRAHA: *ArcČR® 500*. ARCDATA PRAHA [online]. [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <https://www.arcdata.cz/produkty/geograficka-data/arccr-500>
- 4) ČHMÚ (c): Typizace povětrnostních situací. [online]. [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <http://portal.chmi.cz/historicka-data/pocasi/typizace-povetrnostnich-situaci>

DĚKUJI ZA POZORNOST

Mgr. Daniel Maňhal, RPP České Budějovice

